

Qəhrəmanlarımız

Əbədiyyət zirvəsi

İnsan həyatının müxtəlif anlarında qəflətən ağır sınaqlarla üzləşməli olur. Çətinlikləri güclü iradəsi ilə dəf etməyə çalışır, məqsədinə çatmaq üçün heç nədən çəkinmir. Ümidlə yaşayır, inamla nəfəs alır. Elə insan da var ki, özü də hiss etmədən həyatını boş-boşuna yaşayır. Günlər həftələrə, aylara, illərə çevrilir, ömür öz axarı ilə sakitcə başa çatır, bir müddətdən sonra unudulur, yaddaşlardan birdəfəlik silinir. Sonralar onları heç xatırlayıb yada salan da olmur. Elə insanlar da var ki, onlar yaşadığı qısa ömürdə böyük qəhrəmanlıq və igidlik göstərir. Özündən sonra şərəfli ad, fəxr olunası əməllər, dəyərli örnəklər qoyub gedir.

1987-ci ilin soyuq fevral günlərində Gürcüstan Respublikasının Xobi rayonunun Çaladidi kəndində Rioni çayında ölümlə üz-üzə qalmış insanların xilas edərək böyük hünər və qəhrəmanlıq göstərmiş 20 yaşlı Rahib Məmmədov belə bir ömür yaşadı...

...1987-ci ildə qəbul imtahanlarında sərbəst mövzu yazdım - Rahib Məmmədovun göstərdiyi qəhrəmanlıqdan. Bu barədə kifayət qədər məlumatım var idi. Elə o vaxtdan da Rahibin qəhrəmanlığı mənə də xoş təəssüratlar oyatmış, yaddaşımda dərin iz salmışdı.

Sonralar xidmətdə olduğum vaxtlarda təsadüfən bir neçə dəfə Rahib Məmmədovla bağlı olan bəzi məqamlarla rastlaşdım. Bu məqamlardan məqalə hazırlamaq istəyirdim - mənəvi borc kimi.

Vətənə Rahib kimi oğullar gərək

...1996-cı ilin martında Novruz bayramı ərəfəsində Ağdamda ezamiyyətdəydim. Gənclərin ilk respublika forumu yenidən başa çatmışdı. Həm bayramla, həm də forumla bağlı material hazırlamalıydım. Qatardan düşən kimi səngərlərə baş çəkib zabit və əsgərlərlə görüşdüm.

Hərbi hissənin məktəbdə yerləşən qərargahına şər qarışanda qayıtdım. Gecəni burada qaldım. Səhər lap ertədən təhsil ocağının həyətində çıxanda meydanın ortasında büst gördüm. Yaxınlaşdıqca diqqətlə baxdım, adını oxuyan kimi bir vaxtlar onun haqqında oxuduqlarım yadıma düşdü. Bu, 1987-ci ildə Gürcüstanın Çaladidi kəndində təbii fəlakət zamanı insanların həyatını xilas edərək böyük hünər göstərmiş Rahib Məmmədovun büstü idi.

Qərribə idi, ilk dəfə 1987-ci ildə qəbul imtahanı verəndə də Rahib Məmmədovun qəhrəmanlığı ilə üzləşmişdim. Üstündən 9 il keçəndən sonra cəbhə bölgəsinə ezamiyyətə gələndə də cəsur əsgər Rahib Məmmədovun büstü ilə qarşılaşdım. İnanılmaz bir təsadüf idi. Mən də hərbi xidmətdə olanda onun kimi zirehli texnika idarə etmişdim. Haradasa, tələrimizdə bir oxşarlıq var idi. Səhərin sübh çağında, Novruz bayramı ərəfəsində qəhrəmanın büstü ilə üz-üzəyəm. O öyninə daş paltar geyinib, mən hərbi formadayam. Bu paltar ona da, mənə də çox doğmadı. Çünki Rahib güclü selin cəngində qalib bogulan insanların xilas edəndə hərbi geyimdəydi. Adamları selin əlinə almağa çalışan igid azərbaycanlı əsgər özü

güclü su axınına düşərək həlak olmuşdu, 20 yaşında əbədiyyət zirvəsinə ucalmışdı.

Ömür yolunun igidlik anı

Rahib Məmmədov 1967-ci ildə Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndində dünyaya göz açmışdı. Uşaqlığı, gəncliyi bu gözəl diyarda keçmişdi. Onun ömür yolu çox qısa oldu. Cəmi 20 il ömür sürdü, ləyaqətlə yaşadı, qəhrəmanlıq göstərdi - şərəflə öldü. Qəhrəmanlığı, igidliyi ilə ad qoyub yaddaşlarda ulduz kimi parlaq qaldı. Cəsarəti ilə adını tariximizin qəhrəmanlıq səhifələrinə böyük hərflərlə yazmaq bacardı.

...18 yaşına çatanda yaşdılar kimi günlərin birində Rahibə də hərbi komissarlıqdan çağırış vərəqi gəldi. Ordu sıralarına sevinə-sevinə getdi. Valideynləri, yaxınları onu təntənə ilə yola saldılar. Atası Gülmalı, anası Roza Rahibin keçmiş İttifaqın hansı şəhərinə düşəcəyini, onun məktubunun haradan gələcəyini intizarla gözləyirdilər. Günlərin birində narahatlığa son qoyuldu - Rahibdən məktub gəldi...

O, Gürcüstandakı hərbi hissələrin birində xidmət edirdi. Yazırdı ki, burada ona zirehli texnikaları idarə etməyi öyrədirdilər.

Cəsarət və hünər günü

İnsan nə qədər savadlı və uzaqgörən olsa da, bir neçə dəqiqədən sonra başına nələrin gələcəyini bilmir. Ömür yolları heç vaxt eyni axarla gəlmir, onun eniş-yoxuşu, düzü və döngələri var. Hər dəfə həyatımız dəniz kimi təlatümə gəlir, güclü dalğalar şahə qalxır. Çox keçmir ki, sakitləşir, şiltaq dalğalar asta-asta ləpələnib əvvəlki axarına düşür. Rahibin də həyatı belə oldu...

1987-ci il fevralın 1-i idi. Həmişəki günlərdə olduğu kimi, Rahib xidmətinə davam etdirirdi. Saatın əqrəbləri gecə 5-i göstərirdi. Növbətçi əsgər və zabitlərdən başqa hərbi hissənin şəxsi heyəti şirin yuxu içindəydi. "Qalx!" komandasına hələ bir saat qalırdı. Amma saat 5-dən bir-iki dəqiqə keçər-keçməz şəxsi heyəti "həyəcan" çağırışı ilə ayağa qaldırdılar. Məlum oldu ki, yağan güclü qar və yağışdan sonra Rioni çayı məcrasına aşaraq Çaladidi kəndini ağışına alıb. Sakinlərin həyatı üçün təhlükə yaranıb.

Çox keçmədi ki, verilmiş əmri yerinə yetirən sürücü-mexaniklər parka topladılar. Ta-

bor komandiri Semyonov vəziyyət barədə onlara tələsik qısa məlumat verdikdən sonra sürücü-mexaniklərə hərəkət marşrutunu da dəqiq göstərdi: Poti şəhəri, Çaladidi kəndi.

Əsgərlər təbii fəlakət zonasına təyin olunmuş vaxtdan da tez çatdılar. Gördüklərindən dəhşətə gəldilər. Güclü yağından sonra məcrasına sığmayan Rioni çayı kəndin məhəllə və küçələrindən axıb keçirdi. Güclü sel bir neçə evi uçurmuşdu. İnsanlar fəlakətdən yaxa qurtarmaq üçün evlərin damına çıxmış, yaxınlıqdakı ağacları dırmaşmışdılar. Əli hündür bir yerə çatmayanları sel aparırdı. Zirehli maşınlar bir-birinin ardınca iti axan sel sularını yarıb irəli gedirdi. Bacarıqlı sürücü-mexanik Rahib Məmmədov maşını məhərtlə idarə edərək özünü evlərin damına çıxanlara çatdırmağa bildi. İlk gedişdə bir neçə adamı təhlükəli zonadan çıxartdı. Sel-suları bəzi yerlərdə iki-üç metrə qalxmışdı. Rahib zirehli texnika ilə məhəllələrlə hərəkət edərək sakinləri ölümün pəncəsindən alırdı. Bu cəsur azərbaycanlı gənc qısa vaxtda 28 nəfəri ölümdən xilas etdi...

Deyəsən, artıq kənddə adamların hamısı xilas edilmişdi. Sürücü-mexaniklər zirehli texnikaları təpənin ətəyində, təhlükəsiz bir yerə saxlamışdılar. Kənd sakinlərindən yaşlı bir kişi onlara yaxınlaşdı və deyirdi:

- Uşaqlar, çox sağ olun, yaxşı işlədiniz. Deyəsən, kənddə qalan var. Yuxarıdan səsler gəlir, darda qalanlar köməyə çağırır.

O biri əsgərlər təpəsinə Rahib zirehli texnikanın sükan arxasına keçərək mühərriki işə saldı. Maşının güclü uğultusu selin şiriltisinə qarışıb eşidilməz oldu. Cəsur əsgər darda qalanları xilas etmək üçün yavaş-yavaş irəli getdi. Kənddə kimsə gözə dəymirdi. Otən müddət ərzində sel bir az da güclənmişdi. Onun idarə etdiyi zirehli texnika qəflətən burulğana düşdü. Selin güclü dalğası bir göz qırpımında maşını aşırıaraq körpünün dirəyinə çırpıb geri atdı. Nə qədər çətin olsa da, Rahib maşının sükanını buraxmadı. O həm özünü, həm də zirehli texnikanı xilas etməyə çalışdı. Cəhdi boş çıxdı. Maşın bir göz qırpımında arxası üstə çevrildi, mühərrik söndü. Sel onu qabağına qatıb xeyli irəli apardı. Texnikanın içərisindən səs-səmir gəlmirdi. 28 nəfər kənd sakinini xilas edən Rahibin özü qəhrəmancasına həlak olmuşdu. Onun ölümünə əsgər dostları, kənd sakinləri, komandirləri yan-yaxınlırdı...

Yaşasaydı, 50 yaş olacaqdı

O vaxtlar mərkəzi qəzetlərdə Rahib Məmmədovun göstərdiyi qəhrəmanlıq geniş işıqlandırılırdı. Həm mərkəzi, həm də yerli televiziyalarda silsilə verilişlər gedirdi. Rahib Gülmalı oğlu Məmmədov ölümündən sonra keçmiş İttifaqın ən yüksək ordenlərindən biri olan "Qırmızı Ulduz" ordeninə layiq görüldü.

Bir neçə gündən sonra Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndində Gülmalı kişinin həyatında yas çadırı quruldu. Qo-

yuzlərlə minnətdarlıq məktubları gəlirdi. Soyuq fevral günlərində gürcülərin, rusların, özbəklərin, türkmənlərin, qaxzaxların... təskinlik və ictimai dolu məktubları Ağdam rayonunun Mahrızlı kəndinə axışırdı. Bu məktublar minnətdarlıqla başlayır, xoş arzu və niyyətlə davam edir, təskinliklə başa çatırdı. Gülmalı ata, Roza ana o ağır günlərdə bu xoş sözlərdən, ümidverici məktub və teleqramlardan az da olsa təskinlik tapır, onları övladlarının ən qiymətli bir xatirə kimi saxlayırdılar.

O günlərdə Məmmədovlar ailəsinə gələn məktub və teleqramların ünvanları müxtəlif idi: Tomsk, Ulyanovsk, Fərqanə, Kişinyov, Sverdlovsk, Karaqanda, Riqa, Düşənbə - bir sözlə, bütün keçmiş İttifaqın hər yerindən, xüsusilə də qardaş Gürcüstandan. Müəlliflər də müxtəlif idi: evdar qadınlar, məktəblilər, fəhlələr, kolxozçular, alimlər, yazıçılar, mühəndislər... Elə məktublar da var idi ki, onları 200-300 adam imzalayırdı. Məktublar ən çox Gürcüstandan gəlirdi. Rahibin qəhrəmanlığı Azərbaycan və gürcü xalqlarını bir-birinə daha da mehribanlaşdırırdı.

Rahibin ölümü ilə yaşlı ağaclar

İntiqam müəllim muzeyin tarixindən də qısaca söz açıb bildirdi ki, Rahib Məmmədov adına muzey 1990-cı ildə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən yaradılıb. Muzeyin cəbhə bölgəsində fəaliyyət göstərməsi tədqiqatçıdır. Buraya ilk dəfə ayaq basanlar həm Rahib Məmmədovun, həm də doğma Qarabağımız, eləcə də başqa bölgələrimiz uğrunda vuruşan oğulların şərafət dolu döyüş yolları ilə yaxından tanış olurlar.

Həyatə çıxdıq. Buradakı küknar ağaclarının üstünə vurulmuş kiçik lövhələrdə diqqətimdən yayınmadı. Orada yazılanları öyrənmək istədik. Məlum oldu ki, bu ağacları 1987-ci ildə Gürcüstanın Çaladidi kəndindən məktəbə gəlmiş Rahib Məmmədovun bir vaxtlar sel daşqınından xilas etdiyi 28 nəfər əkib. Lövhələrdə ağacları basdıranların ad-familiaları və əkildiyi tarixlər qeyd olunub. Hiss etdik ki, bu ağaclar çox etibarlı qorunur. Bu da təbiidir. Çünki tarix üçün bir ağac da, bir daş da qiymətli. 30 il əvvəl basdırılmış küknar ağaclarının həm gövdələri xeyli irilib, həm də boyları yuxarı qalxıb. Dibinə kölgə salan bu ağaclar Rahibin ölümü ilə yaşiddir. Onlar yuxarı boy atdıqca sanki qəhrəmanın adını uca zirvələrə qaldırır, Aya, Günəşə, ulduzlara onun igidliyindən xəbər aparır.

Cəsur insan, qorxmaz əsgər Rahib Məmmədov həqiqətdə qeydlərini bu sözlərlə yekunlaşdırmaq istəyirəm. Nə qədər ki, torpaqlarımız erməni işğalçılarından azad edilməyib, oğullarımız nurlu və xoşbəxt sabahlarımız naminə Rahib Məmmədov cəsarətində olmalıdır...

Vahid MƏHƏRRƏMOV

Gürcüstanın Çaladidi kəndində də həmyerlimizə abidə qoyulub. Abidənin üzərində ingilis və gürcü dillərində həkk olunmuş mətnə deyilir:

"1987-ci ildə baş vermiş sel daşqınları zamanı onlarla insanı həyatı bahasına xilas etmiş azərbaycanlı əsgər Rahib Məmmədovun işıqlı xatirəsinə minnətdarlıq duyğusu ilə"

humlar, yaxınlar Rahibin ölüm xəbərini eşidib kəndə içində onlara üz tutdular. Gülmalı ata, Roza ana qəm deryasına batmışdılar. O ağır günlərdə valideynlər təskinliyi yalnız onda tapırdılar ki, oğulları ölüm ayağında olan insanların xilas edərək həlak olmuş, qəhrəmanlıq göstərmişdi.

Rahibin dəfn mərasimində minlərlə insan iştirak edirdi. İyənə atsan yerə düşməzdi. Gürcüstandan da gələnlər çox idi. Yaxından-uzaqdan mərasimə qatılanlar acı göz yaşları içində onu Mahrızlı kəndinin qəbiristanlığında torpağa tapşırdılar...

Məktəbdə muzey

2012-ci ilin yayı idi. Ağdamda ezamiyyətdə olanda yolu mu Rahib Məmmədovun adını daşıyan məktəbdən saldı, pedaqoji kollektivlə, şagirdlərlə görüşdüm. Hərbi hissənin şəxsi heyəti buranı tərk etdiyindən, təhsil ocağı yenidən doğma şagirdlərini qoynuna almışdı. Dəhlizlər, sinif otaqları uşaqların səsi ilə dolmuşdu. Öyrəndim ki, məktəbdə Rahib Məmmədov adına muzey yaradılıb.

O günlərdə keçmiş İttifaqın hər tərəfindən qəhrəmanın valideynlərinin ünvanına onlarla,